

A bolygatott temetőrészlet valószínűleg a Siklósi Gyula által 1986-ban az egykori Rác utca–Halász utca (mai Bátky Zsigmond utca D-i torkolata) feltárt plébániatemplom temetőjének része lehetett a 17. század elejéről, melynek kiterjedése eddigi ismereteinkkel szemben még nagyobb.

Munkatárs: Kovács Loránd Olivér.

SCHILLING LÁSZLÓ

331. Székesfehérvár, Sajó utca 191.

(Fejér megye) Ó?

2007. május 14–15-én feltárást végeztünk a telken (Hrsz.: 12355/1), lakóházbővítést megelőzően. A megnyitott 9,5×1,7 m felületen 8 objektumot lehetett azonosítani. A felületet fehér mésszel összementált-cementálódott sóder alkotta. Az alább részletezésre kerülő objektumok miatt emberi tevékenység eredményének tartható, más esetben tófenéknek vagy vízjárás aljának lehetne azonosítani, amit alátámaszt, hogy az érintett területen és a szomszédos telkeken is erősen kavicsos, sóderes a föld. Az objektumok részben azonosítható funkciójú gödrök voltak, részben cölöplyukak és 3 kemence(?). Ezenfelül részben sikerült azonosítani egy lépcsőszerű jelenséget, 80×15 cm lépcsőfokokkal és legalább 120 cm lépcsőfokszélességgel. A jelenségek korát behatárolni jelenleg nem lehet, mivel leletanyag nem került elő, illetve a fehér meszes sóder felületről előkerült 2 pattintott kőeszköz készítéséből származó hulladéknak azonosítható „kavics”, de mivel a mindenhol megtalálható sóder is tartalmaz hasonló anyagú kavicsokat, ezért elképzelhető, hogy természetes törésből származik e két „kavics”. A jelenségek betöltését fekete sóder (humusszal keveredett sóder), vörös sóder, illetve homok adta. A kemencének meghatározott jelenségek oldalán vörös, apró szemcsés sáv és szürkés agyagtapasztás volt. Az egyik kemence esetében az agyagtapasztás égett volt, míg a körbefutó vörös sáv hiányzott, csak az egyik végében volt megfigyelhető.

Munkatársak: Prander Péter, Schilling László.

KOVÁCS LORÁND OLIVÉR

332. Székesfehérvár, Szalontai utca 6.

(Fejér megye) Ró

2007. június 12-én próbafeltárást végeztem a telken (Hrsz.: 16422), tervezett úszómedence építését megelőzően. A 7×5 és 2,4×2 m-es szelvényben a humuszolást követően több objektum rajzolódott ki. Egy kisebb, „L” alakban meghajló árok, 1 nagyobb ÉNy–DK-i irányú árok, valamint 1 ház(?) körvonala, hozzá kapcsolódó cölöplyukakkal. A feltárt objektumokból római kori, valószínűleg 2. századi bennszülött kerámia töredékei kerültek elő. A próbafeltárás által nem érintett, de a későbbi építkezés során megsemmisülő, kb. 5 m² nagyságú területen az „L” alakú árok és a ház(?) további szakaszai fekszenek.

A lelőhelyen egy római kori villatelepülést feltételezünk. A villaépület alapfalai a jelenlegi terepviszonyok mellett a telek mögötti dombháton fekszenek.

Munkatárs: Kovács Loránd Olivér.

SCHILLING LÁSZLÓ

333. Székesfehérvár, Szalontai utca 14.

(Fejér megye) Ó?, Ró?

2007 novemberében próbafeltárást végeztünk lakóházbővítéshez kapcsolódóan (Hrsz.: 16313). A jelenleg is álló épület kert felőli végében, a lakóház és az ahhoz kapcsolódó gazdasági épület omlásveszélyesnek tűnő falaitól kb. 50–50 cm távolságra, a tervezett bővítés szintje teljes területét lefedő, 3,2×3,2 m nagyságú szelvényt nyitottunk. A humuszolás során, a kb. 50 cm vastagságú rétegből rengeteg újkori hulladék mellett, szórványosan egy-egy őskori? római kori(?) edénytöredék is előkerült. A sárga altalaj szintjét 60 cm mélységben értük el, melynek nyesését, tisztítását követően több objektum körvonala bontakozott ki. A feltárt jelenségek leletanyaguk alapján nem régészeti korúak, betöltésükből kizárólag újkori hulladék került elő.

SCHILLING LÁSZLÓ

334. Székesfehérvár, Szalontai utca 15.

(Fejér megye) Kö

2007. május 31-én próbafeltárást végeztem a telken (Hrsz.: 16313) lakóházbővítéshez kapcsolódóan. A jelenleg használatban lévő lakóház falával párhuzamosan nyitott 2. sz. árok humuszolása során több objektum körvonala mutatkozott, a felület nyesését követően 3 objektumot bontottunk ki. Mindhárom szabálytalan alakú gödör volt, betöltésükben előzetesen középkorra keltezhető kerámatöredékekkel. A próbafeltárás eredményei alapján tehát az építkezéssel érintett terület középkori lelőhelyen fekszik.

SCHILLING LÁSZLÓ

335. Székesfehérvár, Szent Flórián körút

(Fejér megye) Ró, Kö

2007. július 26-án kezdtük meg a próbafeltárást a telken (Hrsz.: 20056/16). A gépi humuszolást 182 cm mélységig végezték, ez alatt humuszos betöltésű réteget találtunk. Három szelvényünket a tervezett épület alaprajzához igazítottuk, bennük mintegy 37 objektumot sikerült azonosítani. Közülük 2 középkori, a többi a római kor 2. századához köthető. A középkoriak egyszerű, kisebb, kör alakú, egymástól független beásások voltak. A római koriak nagyobb, amorf jellegű, mintegy 3–4 m átmérőjű, mély agyaggyerő gödrök lehettek, melyek rendkívül sok kerámiát tartalmaztak. Három esetben hevenyészetten, kővel rakott falak maradványait, alapozását is kibontottuk, melyek a gödrök fölötti szintről indultak. Érdekessége a falaknak, hogy közvetlenül az alapozás alatt

római kori kelta maradványok terra sigillata töredékek együttesével kerültek elő. A lelőhely minden irányban továbbterjed, biztosra vehető, hogy a szomszédos területeken ugyanígy várhatóak objektumok.

FÜLÖP GYULA

336. Székesfehérvár határa

(Fejér megye) Ő, B

2007. novemberben terepbejárást végeztem Székesfehérváron a Szárazrét és a Gaja-patak között tervezett kereskedelmi gazdasági területen, valamint az Alsóvárosi-rét területén.

Alsóvárosi-rét: A 63. sz. elkerülőút, a komáromi és a veszprémi vasútvonal által határolt úgynevezett „Alsóvárosi-rét” területe korábban a várost körülvevő vizenyős, mocsaras térséghez tartozott. A terület K-i részén egy a környezetéből markáns kiemelkedés területén (elsősorban a sűrűn jelentkező vakondtúrások felszínén) több őskori kerámiatöredéket, valamint egy kovakődarabot találtam. A mintegy féltucatnyi cseréptöredék kb. 150 m átmérőjű körön belül, a domb legmagasabb részén került elő. A kerámialeletek apró, vagy meglehetősen kopott, atipikus oldaltöredékek, rosszul égetett, rossz megtartású cserepek voltak.

Komáromi-vasútra-dűlő: A 63. sz. elkerülő út és a Komárom felé vezető vasút találkozásánál, a vasúttól közvetlenül D-re egy É-D-i irányban hosszan elnyúló keskeny dombhát felszínén bronzkori kerámiatöredékeket gyűjtöttem. A leletanyag zömmel vastag falú oldaltöredékekből állt. Emellett kisebb kő- és tégladarabok, valamint újkori cserepek is hevertek a felszínen. A leletek közepes intenzitással jelentkeztek. A lelőhely egészen a vasút széléig elnyúlik, de úgy tűnik, a vasúton már nem terjed túl.

TAKÁCS KÁROLY

337. Szigetszentmiklós, Felső-Ürge-hegyi-dűlő

(Pest megye) B, Á, Kk

2006. szeptember 28. és december 8., valamint 2007. január 9. és március 2. között megelőző régészeti feltárást folytattunk az ún. Felső-Ürge-hegyi-dűlőben, építendő áruház területén. Az ásatást az M0 autópálya, az autópályáról Csepel felé vezető műút, az Auchan-Sziget áruház előtti füves terület, valamint az áruházhoz vezető műút határolta, tengerszint feletti magassága 102–103 m. A már üzemelő áruház helyén Vicze Magdolna (Matrica Múzeum, Százhalombatta) a Vanya-kultúra urnasírjait tárta fel 2002-ben. Ezért alapos okkal lehetett feltételezni, hogy a lelőhely a most beépítendő területre is áthúzódik. A feltárást megkezdése után azonban kiderült, hogy nem a Vanya-kultúra temetőjének további részét, hanem egy eddig ismeretlen bronzkori temetőt és települést, valamint Árpád-, és középkori objektumokat találtunk meg. A kutatott terület nagysága 49 276 m² volt, összesen 716 objektumot bontottunk ki, amelyek

közül 223 volt sír. (Az illusztrációkat lásd a 286–287. oldalon!) Többségük kora bronzkori, a harang alakú edények kultúrájába sorolható, de néhány sírból a nagyrévi kultúra jellegzetes kerámiatípusai is előkerültek. Egy sír az urnamezős kultúra anyagát tartalmazta.

A kora bronzkori sírokat egy erősen erodálódott, ÉK-DNY-i irányban húzódó dombháton találtuk meg. A terület K-i, DK-i részén egy szintén ÉK-DNY-i irányú mélyedés – valószínűleg egykori meder, vízjárta rész – húzódott. Ettől K-re, DK-re bronzkori objektumokat nem találtunk, csak néhány, kevés leletanyagot tartalmazó, valószínűleg középkori árok fordult ott elő. Úgy tűnik, hogy ezen a részen megtaláltuk a temető szélét. A vegyes rítusú temetőben nagy számban fordultak elő a vázas sírok; az összes sír kb. 50%-a csontvázas temetkezés volt. A hamvasztásos temetkezések között a szórt hamvasak voltak a jellemzőek, a hamvakat általában a sírgödör közepére szórták és mellé helyezték az edényeket, egyéb mellékleteket. Több jelképes temetkezést is feltártunk, amelyekben csak a temetkezési mellékleteket találtuk meg, emberi maradványok nem voltak bennük. Mintegy 30 esetben sikerült megfigyelnünk és feltárnunk a harangedényes sírokat övező körárkokat. Az árkok kb. 4–5 m átmérőjűek és 30–40 cm szélesek voltak, vázas és szórt hamvas síroknál egyaránt előfordultak.

A sírok többségébe nagyszámú mellékletet helyeztek. A kerámiamellékletek egy része általános kora bronzkori típus: egyfűlű korsók, fazekak, urnák. Nagy számban kerültek elő a harang alakú edények kultúrájára jellemző edénytípusok: zónás és sávós díszítésű, füles és fül nélküli harangedények, díszített és díszítetlen peremű tálak stb. Az edények mellett jellegzetes mellékletek voltak a kőből készült csuklóvédő lemezek és a pattintott, háromszög alakú nyílhegyek, a félhold alakú, karcolt díszű csontmulették, az átfúrt csontgombok, gyöngyök. A fémleletek közül a réztőröket, alabárdot, árákat, valamint az öt sírból is előkerült, a koponyák környékéről származó aranykarikákat és aranylemezeket kell megemlíteni.

A sírok mellett egy őskori település hulladékgödreit is feltártuk. Egy objektumban a zselízi kultúra, több gödörben az urnamezős kultúra anyagát találtuk meg. A gödrök többségéből viszont csak nagyon kevés lelet – főleg állatcsont, kevés jellegtelen őskori kerámia – került elő, így ezek biztosan nem keltezhetőek sem a korai, sem a késői bronzkorra. Az őskori objektumok mellett feltártunk két Árpád-kori házat, egy kemencebokrót, valamint szintén igen kevés leletet tartalmazó, valószínűleg középkori, karámokat kerítő árkokat is.

A leletanyag a ráckevei Árpád Múzeumba került.

Munkatársak: Herbály Róbert, Kis Attila, Rác Tibor régészek; Bosnyák Valéria, Deák Gábor, Donka Gergely, Hajdú Károly, Jakucs János, Káplár Ildikó, Kiss Enikő, Kiss László, Liebhaber Réka, Péter Dávid, Sas Alexandra, Szrnka Attila régésztechnikusok; Érdi Benedek, Tóth Károly geodéták; Pál Róbert, Susics Dianna, Szeredi Anna régészhallgatók (SZTE).

PATAY RÓBERT